

DZIEMIANY
Kościół p.w. św. Antoniego

PROGRAM PRAC KONSERWATORSKICH

Konserwacja witraży nawy i prezbiterium

WOJEWÓDZKI URZĄD
OCHRONY ZABYTKÓW
w Gdańsku
ul. Dyrekcyjna 2/4, 80-852 Gdańsk

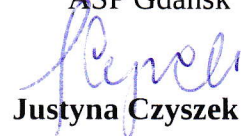
Opracował :

mgr

Mirosław Dziezic
art. plastyk
dyplom 1067/1980
ASP Gdańsk

mgr inż. arch .

Justyna Czyszek

GDAŃSK grudzień 2023

Zawartość opracowania

1. Strona tytułowa
2. Sytuacja
3. Program prac konserwatorskich
4. Schemat rysunkowy
5. Dokumentacja fotograficzna
6. Uprawnienia witrażysty

WOJEWODZKI URZĄD
OCHRONY ZABYTKÓW
Gdańsku
ul. Dyrekcji 2/4, 80-852 Gdańsk

PROGRAM PRAC KONSERWATORSKICH

KONSERWACJA WITRAŻY NAWY I PREZBITERIUM w kościele parafialnym p.w. św. Antoniego w Dziemianach

WSTĘP

Lokalizacja: Dziemiany, gmina Dziemiany, dz.nr 41 obręb 0001 Dziemiany

Inwestor: Parafia rzymsko – katolicka p.w. św. Antoniego Padewskiego w Dziemianach

Adres: Dziemiany, ul. Wyzwolenia 25

Program wykonano w oparciu o:

1. zlecenie Inwestora
2. uzgodnienia programowe z Inwestorem
3. ustalenia z inspektorem WUOZ
4. inwentaryzację
5. wizje lokalne i wywiady
6. obowiązujące przepisy „Ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami” z dnia 23 lipca 2003 r. Dz.U. 2003 nr 162 poz. 15689 wraz pomniejszymi zmianami) i przepisy „Prawa budowlanego” Ustawa z dnia 7 lipca 1994 Dz.U nr 89 z późn. zmianami.

WOJEWODZKI URZĄD
OCHRONY ZABYTKÓW
w Gdańsku
Dzielnica 24, 80-832 Gdańsk

CEL PROJEKTOWANYCH PRAC:

- 1/ zabezpieczyć obiekt przed destrukcją
- 2/ przywrócić wartości artystyczne i estetyczne
- 3/ zapewnić ochronę zabytkowych witraży

PRZEDMIOT OPRACOWANIA

Przedmiotem niniejszego opracowania jest: „Konserwacja witraży w nawie i prezbiterium kościoła parafialnego p.w. św. Antoniego Padewskiego w Dziemianach.

RODZAJ I CHARAKTERYSTYKA ROBÓT

Rodzaj robót: witrażownicze, konserwatorsko - renowacyjne, ślusarskie, montażowe.

1. Położenie

Dziemiany, wieś gminna w województwie pomorskim, w powiecie kościerskim. Kościół położony jest w centrum wsi Dziemiany- wolnostojący na wydzielonej działce.

2. Ochrona prawna

Kościół objęty jest ochroną prawną – Rejestr zabytków nieruchomości woj. pomorskiego nr 1950 z dnia 4.07.2017

Witraże nawy i prezbiterium zostały wpisane do rejestru zabytków ruchomych woj. pomorskiego dec. Nr B/371 z dnia 24 .07.2023 r

3. Przedmiot opracowania

Przedmiotem opracowania są witraże nawy i prezbiterium. Prezbiterium ; Chrystus Ukrzyżowany , Chrystus Zmartwychwstały

Nawa: św. Wojciech, Królowa Jadwiga, Św. Maksymilian Kolbe, św. Antoni .- Autorstwa Władysława Koziola wykonane w 1984 roku. Oraz dwa witraże ornamentalne w nawie, w osi zachodniej – symbole kapłańskie.

4. Czas powstania

Kościół parafialny w Dziemianach powstał w latach 1922-1923 z fundacji okolicznych mieszkańców. Architektura neobarokowa. W wieży zachowały się oryginalne witraże z okresu budowy. Pozostałe witraże są współczesne – pochodzą prawdopodobnie z roku 1984 z toruńskiej pracowni Władysława Koziola. Stylistycznie- nawiązują do witraży historycznych.

5. Charakterystyka

W kościele występuje *poza nielicznymi wyjątkami* ^{WOJEWODZKI URZĄD OCHRONY ZABYTKÓW w Gdańsku} ^{ul. Dyrkowska 2/4 80-850 Gdańsk} *jednolodne* wyposażenie neobarokowe. Witraże w nawie i prezbiterium kościoła wykonała Władysław Kozioł w 1984 roku. Okna nawy – to prostokątne otwory zamknięte półkoliście. W prezbiterium umieszczona dwa witraże. Chrystus Ukrzyżowany z Matką Bożą oraz Chrystus Zmartwychwstały z Janem Ewangelistą.

Przy chórze znajdują się witraże ornamentalne z motywem krzyża i stylizowanych motywów roślinnych. Kompozycje te to układające się wolutowo i spiralnie barwne plamy przeplecione motywami roślinnymi, charakteryzują się zachwianiem kompozycji, deformacją.

W nawie południowej znajduje się przedstawienie św. Maksymiliana Kolbe i św. Antoniego Padewskiego. A w nawie północnej postać św. Wojciecha i Królowej Jadwigi. Wyraźny kontur oddziela barwne plamy, kształty postaci lekko zdeformowane.

Witraże ornamentalne / oś chóru/ w części centralnej znajdują się symbole kapłańskie, tło z zabarwionego w w odcieniach żółci szkła, rysunek podkreślony konturówką, tło patyną.

Widoczna technologiczna i malarska różnica w wykonaniu witraży figuralnych i ornamentalnych.

Powierzchnia szkła jest wklęsło wypukła z pęcherzykami powietrza wewnątrz masy szkła. Kompozycja kolorystyką nawiązują do międzywojennej twórczości formistów. Witraże doskonale wpisują się w neobarokowy wystrój wnętrza. Intensywność barw, dynamiczność kompozycji stylistycznie nawiązuje do sztuki baroku.

Technika wykonania

Witraże wykonane są techniką klasyczną. Szkło malowane, szkło barwione, wypalane z zastosowaniem techniki witrażowniczej. Szkło połączone profilami ołowianymi. Witraże osadzone w stalowych ramach –

kitowane. Poszczególne kwatery poprzedzielane są stalowymi profilami. Szkielety stalowe ram osadzone w murze ościeży. Pola kwater „wzmocniono” wiatrownicami. Ościeża otworów pobielone.

Witraże zabezpieczono szkleniem zewnętrznym. Szkło przeziernie osadzone w stalowych ramach zewnętrznych. Ramy wewnętrzne czarne, zewnętrzne białe.

7. Stan zachowania

Stan zachowania witraży jest niezadawalający. Widoczne są uszkodzenia i ślady prowadzonych prac naprawczych głównie w witrażach w osi zachodniej nawy. Spękane szkło, poszczególnych fragmentów skleiono lub połączono ołowianymi profilami. W poszczególnych kwaterach ołów po części utracił sztywność, zaczyna „płynąć”- tym samym nie spaja należycie poszczególnych szklanych elementów. Występują braki w dwustronnym kitowaniu. Witraże są dwustronnie zabrudzone. Występują drobne spękania szkła. Witraże osadzone w stalowym szkielecie zakotwionym w murze ościeży. Poszczególne kwatery przeszkleń „usztyniono” wiatrownicami. Na ramach zewnętrznych i wewnętrznych występują ślady rdzy.

Witraże z przedstawieniami figuralnymi zachowane w lepszym stanie. Występują zabrudzenia, niewielkie spękania, płynący ołów. Witraże ornamentalne – ze spękaniem szkła, płynącym ołowiem. Szklenie osłonowe we wszystkich oknach jest zabrudzone – osadami atmosferycznymi, miejscami występują spękania szkła.

Dokładna ocena stanu zachowania, zastosowanych technik, dokonanych uzupełnień, napraw, przemalowań, użytych materiałów możliwa będzie po demontażu kwater - w pracowni witrażysty.

WOJEWODZKI URZĄD
OCHRONY ZABYTKÓW
w Gdańsku
ul. Dyrekcyjna 2/4, 80-852 Gdańsk

8. Zakres prac konserwatorsko -restauratorskich

1. Demontaż szkieł osłonowych
2. Demontaż w całości kwater witraży
3. Zabezpieczenie otworów – zaślepienie
4. Konserwacja i renowacja witraża
5. Naprawa i renowacja stalowych ram in situ, i wiatrownic
6. Przeszklenie szkłem osłonowym zewnętrznej ramy stalowej
7. Montaż poszczególnych kwater witraża w stalowej ramie wewnętrznej – osadzenie, uszczelnienie, zabezpieczenie montowanych powierzchni
8. Montaż wiatrownic
9. Opracowanie ościeży wewnętrznych
10. Wykonanie dokumentacji powykonawczej

WOJEWODZKI URZĄD
OCHRONY ZABYTKÓW
w Gdańsku
ul. Dyrekcyjna 2/4, 80-852 Gdańsk

Technika wykonywanych prac

Prace przy witrażach:

Witraże należy zdemontować, „wyjmując” poszczególne kwatery w całości. Zabezpieczyć otwór – zaślepić płytą pełną. W pracowni wykonać szablony poszczególnych kwater witraża. Sprawdzić wymiary szablonów; kwater witraża z wymiarami kwater ramy.

Witraż przewieźć do pracowni witrażysty. Kwatery rozłożyć, odrysować elementy na kartonie, zdjąć stare profile, dociąć brakujące i spękane elementy. Dobrać szkło o odpowiedniej grubości, fakturze, kolorystyce, odtworzyć brakujące malunki i wypalić. Oczyszczyć dwustronnie powierzchnie szkła z brudu używając zdemineralizowanej wody i łagodnych detergentów. Elementy szklane osadzić w nowych profilach ołowianych, dwustronnie zakitować. Nowe profile ołowiane muszą powtarzać pierwotny: kształt i przekroje. Zachować jako świadki-fragmenty oryginalnego profilu ołowianego. Zachować maksymalnie oryginalny materiał witraża. Spękania w miarę możliwości podkleić, ubytki uzupełnić. Zachować i ukazać dokonany proces naprawczy - / materiał, technika/.

Dobór szkieleł, odtworzenie brakujących elementów, odtworzenie i uzupełnienie dekoracji malarskiej wykonać z zastosowanie technik oryginału /Faktura szkła, ornament, konturówka, cieniowanie/. *Prace konserwatorskie i naprawcze wykonać z całkowitym poszanowaniem zabytkowej substancji i w sposób pozwalający odróżnić partie autentyczne od odtworzonych.*

WOJEWODZKI URZĄD
OCHRONY ZABYTKÓW

Zdemontować szkło osłonowe, oczyścić. *Rame osłonową* oczyścić, zabezpieczyć inhibitorem, pomalować. Kolor ram zewnętrznych powtórzyć. Zamontować osłonę - przeszkląć szkłem przeziernym, o gr 4 mm lub szkłem fakturowym analogicznym jak zamontowanym w witrażu w elewacji zachodniej w wieży Stanowić ona będzie osłonę historycznego witraża, który zostanie osadzony w istniejącej ramie po wykonaniu jej konserwacji .

W poszczególnych polach ramy powtórzyć osadzenie kwatery witraży z użyciem kitów. Uszczelnić kitami trwale elastycznymi/

Należy skłonić do ustalenia z Komisją Konserwatorską

Ramy stalowe

Istniejący stalowy szkielet przejrzeć, dokonać oceny zniszczeń. Elementy skorodowane w razie potrzeby wyciąć, wspawać nowe odcinki o tożsamym przekroju. Szkielet stalowy oczyszczony/ ręcznie / zabezpieczyć antykorozyjnie inhibitorem – farbą podkładową i pomalować farbą typu Hammereit w kolorze grafitowym.

Analogicznie wykonać konserwację ram zewnętrznych szkła osłonowego . Kolor powtórzyć lub zmianę ustalić w trybie uzgodnień z Komisją Konserwatorską.

Prace przy ościeżach Usunąć wtórne nawarstwienia materiałowe na wewnętrznych ościeżach w razie potrzeby - do uzyskania pierwotnego rozchylenia glifu.

Opracować glify wewnętrzne tynkiem wapienno – piaskowym, pomalować farbami renowacyjnymi, powtarzając istniejący kolor.

Szczegóły dotyczące techniki wykonania witraży ocenić po ich demontażu. Przebieg prac konserwatorskich przedstawić w pracowni Komisji Konserwatorskiej.

Wykonać dokumentację powykonawczą.

W razie potrzeby przebieg i zakres prac należy konsultować z Komisją Konserwatorską

9. Materiały konserwatorskie

Do prac konserwatorskich witraży zastosować szkło:

Jasło i Spectrum Cathedral

Do prac konserwatorsko – renowacyjnych ościeży zaleca się stosować materiały konserwatorskie- systemowe, renomowanych firm np. Remmers, Optolith lub równoważne.

WOJEWODZKI URZĄD
OCHRONY ZABYTKÓW
w Gdańsku
ul. Dyrekcyjna 2/4, 80-852 Gdańsk

Materiały inne:

Algat – na mchy i porosty

Boramon – likwidacja zagrzybienia

Hammreit – farba antykorozyjna na powłoki zewnętrzne

Do prac naprawczych ościeży wewnętrznych zastosować: tynki renowacyjne, spoiny, kity i farby z linii **Remmers**.

Demontaż i montaż witraży, obróbkę ościeży prowadzić z rusztowań z zachowaniem zasad bezpieczeństwa.

10. Ochrona interesu osób trzecich i obszar oddziaływania inwestycji

Zespół kościelny położony jest w centrum wsi na wydzielonej obszernej działce, którą droga oddziela od działek siedliskowych.

Niniejszy remont w zakresie planowanych prac konserwatorskich nie narusza interesu osób trzecich. Prace prowadzone będą tylko we wnętrzu kościoła. Ich realizacja nie zmieni sposobu użytkowania obiektu i nie wpłynie na jego zagospodarowanie. Nie będzie też miała wpływu na sposób użytkowania działek w sąsiedztwie.

11. Ochrona wartości zabytkowych

Konserwacja w zakresie planowanych nie narusza wartości zabytkowej obiektu.

WOJEWODZKI URZĄD
OCHRONY ZABYTKÓW
w Gdańsku
ul. Dyrekcyjna 2/4, 80-852 Gdańsk

Opracował:

mgr inż. arch. Justyna Czyszek
mgr artysta plastyk Mirosław Dzedzic

Gdańsk, grudzień 2023